

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор

Максим Гальченко

« 25 » травня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Виховання обдарованих дітей шкільного віку»

для підготовки фахівців галузі знань 01 «Освіта / педагогіка»
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
освітньо-наукова програма «Освіта та розвиток обдарованої особистості»

**Київ
2022**

Робоча програма навчальної дисципліни «Виховання обдарованих дітей шкільного віку» для аспірантів, які навчаються за галуззю знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», освітньо-науковою програмою «Освіта та розвиток обдарованої особистості», 17 с.

Розробник:

Постова Катерина Григорівна, кандидат психологічних наук.

Робоча програма затверджена на засіданні відділу інноваційних технологій в освіті обдарованих (протокол № 5 від «16» травня 2022 р.)

Завідувач відділу інноваційних технологій
в освіті обдарованих,
доктор педагогічних наук, доцент

Іван Волощук

Схвалено вченою радою Інституту обдарованої дитини НАПН України
(протокол № 6 від 25 травня 2022 р.).

Голова вченої ради

Максим Гальченко

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»	Вибіркова	
Модулів – 1	011 «Освітні, педагогічні науки», «Освіта та розвиток обдарованої особистості»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 4		2	-
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи аспіранта – 5 год.	Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти	4	-
		Лекції	
		14 год.	-
		Семінарські	
		16 год.	-
		Практичні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	-
Вид контролю: залік			

*Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 1:1,25.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни:

Ознайомити аспірантів з теоретичними та практичними результатами досліджень вітчизняних та зарубіжних спеціалістів з проблеми виховання обдарованих учнів шкільного віку. Опанувати основні методи виховання обдарованої особистості в освітньому процесі освітнього закладу. Сформувати уявлення про вплив виховання на формування обдарованої особистості.

Завдання дисципліни:

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант має

знати: основні принципи виховання обдарованих дітей шкільного віку; положення та підходи до виховання обдарованих дітей: біогенетичний, біосоціальний, культурно-історичний; актуальні напрями виховання обдарованих дітей шкільного віку; особливості використання методів

прийомів та засобів виховання обдарованої дитини шкільного віку; особливості соціальної адаптації та соціалізації обдарованих дітей у підлітковому віці; основні механізми соціалізації обдарованої особистості; психолого-педагогічні умови соціалізації обдарованих учнів; роль ціннісних детермінант у вихованні обдарованих дітей шкільного віку; освітні парадигми виховання обдарованих учнів в освітньому процесі; принципи побудови освітнього середовища для розвитку обдарованої особистості; основні принципи психолого-педагогічного та соціального супроводу обдарованого учня в освітньому навчальному закладі; роль та функції сім'ї у розвитку обдарованої дитини; стилі виховання обдарованої дитини у сім'ї.

вміти: використовувати досвід виховання обдарованих дітей у власній практичній діяльності; враховувати теоретичні положення виховання в навчально-виховному процесі; визначати актуальні напрямки виховання обдарованої особистості залежно від її індивідуальних особливостей; підбирати методи, прийоми засоби виховання обдарованої особистості шкільного віку; визначати ефективні механізми соціальної адаптації залежно від індивідуальних особливостей учня; проектувати виховання особистості; враховувати в навчанні і вихованні особливості національного виховання; виробляти стратегію виховання для різних груп; розробляти технології вирішення проблем соціальної адаптації та соціалізації обдарованих дітей у підлітковому віці; розробляти моделі та методики оцінки соціальної ситуації розвитку обдарованих школярів; працювати із батьками обдарованих учнів; оцінювати вплив сімейного виховання обдарованих учнів на їх загальний розвиток.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні оволодіти **компетентностями**.

Загальні (ЗК):

ЗК-3. Здатність до формування, абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей / креативності при вирішенні дослідницьких і практичних завдань.

Спеціальні (СК):

СК-1. Здатність здобувати глибинні знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості.

СК-3. Здатність розробляти і застосовувати методологію, визначати стратегію і план дій дослідження та моделювати, реалізовувати і розвивати процес вирішення нових наукових педагогічних проблем і задач в області обдарованості.

СК-6. Здатність до професійно-педагогічного зростання, самоосвіти, саморозвитку, самореалізації і самоздійснення.

СК-10. Здатність оволодівати професійними вміннями в роботі з обдарованими дітьми різних вікових категорій, надавати ефективні психолого-педагогічні послуги і толерантно ставитися до колег та обдарованих учасників освітнього процесу.

Очікувані програмні результати навчання (ПРН):

ПРН-4. Вміти здійснювати систематичний огляд, системний аналіз, креативний дослідницький синтез нових знань та складних ідей, їх критичне осмислення й усвідомлення для проведення педагогічних досліджень; вміти розробляти та реалізовувати проєкти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання і професійну практику та розв'язати значущі педагогічні проблеми; вміти приймати стратегічні рішення; оцінювати ризики; виявляти лідерство та повну автономність і відповідальність під час їх реалізації.

ПРН-8. Вміти застосовувати глибинні знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості, за якою здобувач вищої освіти проводить дослідження; засвоювати основні концепції в практичній педагогічній діяльності, вирішувати теоретичні і практичні проблеми; оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

ПРН-10. Знати яким чином розробляти і застосовувати методологію дослідження з урахуванням різних педагогічних концепцій, теорій, підходів, парадигм, шкіл, незалежно від їх методологічної спрямованості; визначати стратегічний план дослідження в області обдарованості; володіти навичками моделювання; усвідомлювати способи створення нового педагогічного знання; розвивати шляхи вирішення нових педагогічних проблем і реалізовувати нові ідеї в області обдарованості.

ПРН-13. Вміти демонструвати спроможність професійно-педагогічного зростання; володіти навичками самоосвіти, саморозвитку, самореалізації і самоздійснення.

ПРН-14. Вміти керуватися у викладацькій діяльності принципами взаємодії з учасниками освітнього процесу; вміти вибудовувати освітній процес та взаємодію з обдарованими здобувачами освіти з урахуванням закономірностей їхнього психічного розвитку й зони найближчого розвитку; застосовувати сучасні та нові інтерактивні методи і форми навчання; аналізувати результати процесу їх використання в академічних групах; розробляти і рецензувати методичні рекомендації та навчальні посібники; вміти формувати освітнє середовище та використовувати професійні надбаня в реалізації завдань інноваційної освітньої політики в області обдарованості.

3. Інформаційний обсяг вибіркової дисципліни

Тема 1. ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Теоретичні основи виховання обдарованих дітей шкільного віку у вітчизняній та зарубіжній практиці; виховання обдарованих дітей шкільного віку, мета, завдання принципи; підходи до вирішення проблеми виховання (біогенетичний, біосоціальний, культурно-історичний); напрями виховання обдарованих (естетичне Р. Стернберг; моральне М. Якобсен; емоційно-ціннісне; духовне Г. Гарднер, концепція самоактуалізації, А. Маслоу; громадське; трудове та інше.); методи виховання обдарованих дітей шкільного віку; методи що сприяють організації діяльності, спілкування, суспільної поведінки, самовиховання обдарованої особистості шкільного віку.

Тема 2. ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ В КОЛЕКТИВІ

Соціалізація та соціальна адаптація обдарованих дітей шкільного віку; психолого-педагогічні умови соціалізації обдарованих дітей шкільного віку; механізми соціалізації обдарованої особистості; соціалізація дітей шкільного віку в Інтернет середовищі; роль формальних та неформальних утворень у вихованні обдарованої особистості; групи за інтересами, тимчасові утворення (конкурси, змагання, олімпіади); виховання цінностей: духовні та моральні, художньо-естетичні, трудове, статеве та екологічне виховання; виховання гідності та соціальної ініціативності в обдарованих дітей шкільного віку.

Тема 3 ОСВІТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ У ВИХОВАННІ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Парадигми виховання обдарованих учнів в освітньому процесі; виховання обдарованих в системі традиційного, особистісно-зорієнтованого, розвивального навчання; виховний компонент в моделях навчання обдарованих (Д. Стенлі, Дж. Рензулі, Р. Стернберга); принципи побудови освітнього середовища для розвитку обдарованої особистості, теорія соціокультурного детермінізму Д. К. Сімонта; психолого-педагогічний та соціальний супровід обдарованого учня в освітньому навчальному закладі; індивідуальна (особистісна) адаптація обдарованої дитини до освітнього середовища.

Тема 4. СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Роль та функції сім'ї у вихованні обдарованої дитини; взаємодія батьків та обдарованої дитини в сім'ї; стилі виховання обдарованої дитини в сім'ї; емоційний комфорт в сім'ї; психологічна підтримка обдарованої дитини в сім'ї; взаємодія школи та сім'ї у вихованні обдарованої особистості; робота з батьками обдарованих дітей; самовиховання обдарованої особистості.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		с	п	інд	с.р.	
Тема 1. Загальні особливості виховання обдарованих дітей шкільного віку	23	4	4	-	-	15
Тема 2. Виховання обдарованих дітей в колективі	23	4	4	-	-	15
Тема 3. Освітнє середовище у вихованні обдарованих дітей шкільного віку	23	4	4	-	-	15
Тема 4. Сімейне виховання обдарованих дітей шкільного віку.	21	2	4	-	-	15
Всього годин	90	14	16	-	-	60

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Визначення актуальних напрямів виховання обдарованих дітей шкільного віку з урахуванням виду їх обдарованості	2
2.	Підбір методів та прийомів виховання обдарованих дітей шкільного віку відповідно до виду їх обдарованості	2
3.	Механізми соціалізації обдарованого учня шкільного віку	2
4.	Рейтинг ціннісних детермінант у вихованні обдарованої особистості	2
5.	Стратегії виховання сучасного обдарованого учня	2
6.	Психолого-педагогічний супровід обдарованої особистості у освітньому навчальному закладі	2
7.	Стили сімейного виховання їх вплив на розвиток обдарованої особистості	2
8.	Розроблення моделі оцінки соціальної ситуації розвитку обдарованого учня (з урахування впливу групи, сім'ї та саморозвитку)	2
	Разом	16

6. Теми практичних занять

Програмою курсу не передбачено.

7. Теми лабораторних занять

Програмою курсу не передбачено.

8. Самостійна робота

Завдання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Виховання обдарованих дітей шкільного віку» зорієнтовані на поглиблення теоретичних знань та набуття практичних умінь з виховання обдарованої особистості шкільного віку. Забезпечить ефективність навчально-виховного процесу на основі впровадження передового досвіду та набутих умінь з підбору методів та форм роботи з обдарованим школярами.

Завдання для самостійної роботи аспірантів відповідно до теми заняття

№ з/п	Номер теми і назви питань	Кількість годин
1	Тема 1. Проаналізувати підходи до виховання обдарованих учнів в працях зарубіжних вчених	5
2	Тема 1. Ознайомитися з основними напрямками виховання обдарованих дітей шкільного віку в Україні (навести приклади проектів та програм, метою яких є виховання української еліти)	5
3	Тема 1. На основі теоретичного аналізу та практичного досвіду визначити ефективні методи виховання обдарованих учнів до кожного з основних напрямів виховання обдарованих дітей (вибір методів та засобів навчання обґрунтувати)	5
4	Тема 2. Обґрунтувати основні механізми соціальної адаптації та їх трансформацію в рамках технологічного прогресу (конспект)	5
5	Тема 2. Визначити соціальний запит на обдарованість (якісні та кількісні показники)	5
6	Тема 2. Референтність і референтні відносини, вплив на формування цінностей обдарованої особистості (вплив групи на мотивацію обдарованих підлітків, на прикладах)	5
7	Тема 3. Здійснити аналіз моделей освітнього середовища, визначити позитивні та негативні наслідки технології виховання, які використовувалися в них (таблиця)	5
8	Тема 3. Охарактеризувати мікро- та макrorівні освітнього середовища, які впливають на розвиток обдарованих дітей шкільного віку (на основі аналізу моделей навчання та виховання обдарованих)	5
9	Тема 3. Визначити основну роль педагога у формуванні ціннісних детермінант обдарованих дітей шкільного віку	5
10	Тема 4. З'ясувати основні напрями психолого-педагогічної підтримки обдарованих учнів з різними видами обдарованості при ефективній взаємодії сім'ї та педагогічного колективу	5
11	Тема 4. Проаналізувати потенціальні можливості сім'ї у розвитку обдарованої дитини (на кожний із стилів виховання, таблиця)	5
12	Тема 4. Скласти рейтинг ефективності методів роботи з обдарованими учнями та їх батьками в освітньому процесі	5
	Разом	60

Від аспірантів *вимагається*:

1. Опрацювання лекційних матеріалів та використання основних їх положень в процесі семінарських занять та виконанні самостійних завдань.

2. Ознайомлення з положеннями основних та додаткових інформаційних джерел. Самостійна робота над пошуком літератури з проблематики семінарських та самостійних завдань. Аналіз та порівняння вкладу зарубіжних та вітчизняних дослідників у розроблення проблеми виховання обдарованих дітей шкільного віку. Обґрунтування власної позиції (основаної на аналізі літературних даних або власному досвіді) щодо виховання обдарованих дітей шкільного віку.

3. Виокремлювати аспекти виховного впливу із відомих концепцій навчання обдарованих, визначати їх переваги та недоліки екстерполюючи їх в освітню систему України. Висловлювати власну думку щодо використання методів та форм виховної роботи з обдарованими дітьми шкільного віку.

4. Проектувати освітнє середовище сприятливе для розвитку обдарованих дітей шкільного віку на основі результатів фундаментальних досліджень, проблем і тенденцій розвитку суспільства і технологій та власного досвіду.

5. Вдосконалювати власні уміння та навички в галузі виховання обдарованої особистості шкільного віку. Прагнути до саморозвитку та самовдосконалення та формування професійної компетентності.

9. Індивідуальні завдання

Зміст ІНДЗ: виконане, в рамках робочої навчальної програми, теоретичне або практичне завдання, представлене у визначеній викладачем формі, виконане на основі отриманих знань в ході лекційних, семінарських та самостійних занять з окремої теми, блоку, змістового модуля, модуля або дисципліни.

Вид ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

– *творчий проект* (машинописний варіант, відеоряд у вигляді презентації у програмі PowerPoint), представляє зміст однієї з тем.

Орієнтовна тематика творчих проектів визначається аспірантом і узгоджується з викладачем.

1. Проект освітнього середовища для розвитку обдарованих дітей шкільного віку.

2. Методи та прийоми виховання обдарованої особистості шкільного віку.

3. Роль формальних та неформальних утворень у вихованні обдарованої особистості шкільного віку.

Орієнтовна тематика наукових рефератів:

1. Теоретико-методологічні засади виховання учнів в працях вітчизняних та зарубіжних вчених.
2. Культурні та моральні цінності у вихованні сучасного школяра.
3. Духовність необхідна виховна складова чи відлуння минулого.
4. Ціннісна складова виховного процесу в сучасній Українській системі освіти.
5. Переваги та недоліки активної соціалізації в мережі Інтернет.

Орієнтовна тематика есе:

1. Виховання в епоху інтеграції та глобалізації.
2. Сімейне виховання – формування основних цінностей.
3. Технологічний процес і соціалізація.

У табл. 1 і 2 подано відповідно критерії оцінювання наукового дослідження у вигляді творчого проекту, наукового реферату, шкалу оцінювання науково-педагогічного дослідження у вигляді творчого проекту, наукового реферату, есе.

Таблиця 1

Критерії оцінювання наукового дослідження у вигляді творчого проекту і наукового реферату

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети і завдань дослідження	2
2.	Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності	2
3.	Доказовість висновків та власної позиції, науково обґрунтовані пропозиції щодо розв'язання проблеми в умовах вітчизняної системи освіти, визначення перспектив дослідження	2
4.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки (за необхідності))	2
5.	Розробка і захист наукового проекту з використанням презентації (PowerPoint)	2
Разом		10

Шкала оцінювання науково-педагогічного дослідження у вигляді есе

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	10 (A)	Відмінно
Достатній	9-8 (B), 7-6 (C)	Добре
Середній	5-4 (D), 3-2 (E)	Задовільно
Низький	1 (F _x), 0 (F)	Незадовільно

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковою складовою яка оцінюється та враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень аспірантів з навчальної дисципліни «Виховання обдарованих дітей шкільного віку».

10. Методи навчання

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні методи – розповідь, пояснення, бесіда, евристична бесіда, лекція, дискусія, інструктаж; наочні методи – ілюстрація, демонстрація, спостереження; практичні методи: вправи, дослідні роботи, проекти, тренінги; індуктивні та дедуктивні методи; репродуктивні методи; творчі методи.

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: опора на життєвий досвід; емоційно-морального стимулювання; симуляція; створення ситуації успіху; диспут.

11. Методи контролю

Оцінювання індивідуальних навчально-дослідних завдань, усна та письмова форма контролю, заліковий контроль.

12. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Поточне тематичне тестування і виконання ІНДЗ				Сума
T1	T2	T3	T4	100
20 (10+10)	30 (10+20)	30 (20+10)	20 (10+10)	

T1, – номер теми; в дужках вказано: перше число оцінювання ІНДЗ – максимальна оцінка, друге число – максимальна оцінка за поточні форми контролю.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90-100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
01-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка : схеми, таблиці, коментарі / О. В. Безпалько / – К : Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
2. Виховання смисложиттєвих цінностей підлітків: досвід і практика виховання. Методичні рекомендації / [Журба К. О., Бех І. Д., Докукіна О. М., Федоренко С. В., Шкільна І. М.]. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2022. – 143 с.
3. Психологічні засади розвитку обдарованої особистості в освітньому середовищі: методичний посібник / О. Л. Музика, Д. К. Корольов, Р. О. Семенова та ін.; за ред. О. Л. Музики. – Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 146 с.

14 Рекомендована література

1. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Аксіологічний концепт національно-патріотичного виховання / О.В. Київ: Фенікс, 2023. 52 с.
2. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку / І. Д. Бех. – К.: Академвидав, 2012. – 256 с.
3. Безпалко А. Психологічні проблеми розвитку обдарованих студентів-винахідників у закладах вищої освіти / А. Безпалко // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика. - 2018. - Вип. 1. - С. 92-100. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivoo_2018_1_12.
4. Завітренко Д. Особливості виховання обдарованих дітей у технічній сфері / Д. Завітренко // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Педагогічні науки. - 2015. - Вип. 140. - С. 55-58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2015_140_16.

5. Зуєв М. Загальні підходи до організації навчання обдарованих дітей в Європейських країнах / М. Зуєв // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика. - 2017. - Вип. 1. - С. 40-45. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivoo_2017_1_7.

6. Кравченко Т. В. Сім'я та її вплив на соціалізацію дитини / Т. В. Кравченко // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 3. – С. 32–42.

7. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації: європейські абрисы / Н. М. Лавриченко. – К.: ВіРА ІНСАЙТ, 2000. – 444 с.

8. Михайленко О. В. Соціально-педагогічні аспекти навчання та виховання обдарованих дітей у загальноосвітніх навчальних закладах / О. В. Михайленко // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки. - 2014. - № 4. - С. 49-54. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2014_4_11.

9. Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості: монографія / за ред. Р. О. Семенової, авт. кол.: О. Л. Музика, Д. К. Корольов; Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. К.; Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 228 с.

10. Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості: монографія / Р. О. Семенова, О. Л. Музика, Д. К. Корольов та ін. ; за ред. Р. О. Семенової. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 228 с.

11. Удовиченко І. Організація освітнього середовища для обдарованих учнів загальноосвітніх навчальних закладів / І. Удовиченко // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика. - 2017. - Вип. 1. - С. 46-52. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivoo_2017_1_8.

12. Перепадя Д. О. Основні напрями державної політики щодо навчання та виховання обдарованих дітей у Китаї / Д. О. Перепадя // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. - 2013. - Вип. 28. - С. 273-278. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_28_44.

13. Програма виховання смисложиттєвих цінностей підлітків в умовах євроінтеграційного поступу України / укл. Журба К. О., Бех І. Д., Докукіна О. М., Федоренко С. В., Шкільна І. М. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2022. – 27 с.

14. Психологічні засади розвитку обдарованої особистості в освітньому середовищі: методичний посібник / О. Л. Музика, Д. К. Корольов, Р. О. Семенова та ін.; за ред. О. Л. Музики. – Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 146 с.

15. Психологічні чинники самодетермінації особистості в освітньому просторі: колективна монографія / за ред. С. Д. Максименка. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 400 с.

16. Ambrose D. Large-Scale Socioeconomic, Political, and Cultural Influences on Giftedness and Talent / Don Ambrose // International Handbook on Giftedness / Ed. Larisa V. Shavinina. – Springer, 2009. – P. 884–903.

17. Cortina L. School Administrators and the Professional Learning of General Education Teachers Related to Gifted Education: A Delphi Study: The doctoral dissertation for the Ed. D. / Lenore Cortina. – South Orange, 2011. – 238 p.

18. Savchenko A. Combat horting – educational practice for young people / A. Savchenko, E. Yeromenko // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 88–95.

15. Інформаційні ресурси

1. Концепція «Нова українська школа». – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczyya.pdf>.

2. Мала академія наук України <http://man.gov.ua/ua/index>
http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/v_1/38.pdf.

16. Тести для тематичного контролю

Програмою курсу не передбачено.

17. Запитання для підготовки до заліку

1. Теоретичні засади дослідження виховання обдарованих дітей шкільного віку у вітчизняній педагогіці.

2. Теоретичні засади дослідження виховання обдарованих дітей шкільного віку у зарубіжній практиці.

3. Підходи до вирішення проблеми виховання обдарованих дітей шкільного віку.

4. Основні напрями виховання обдарованих дітей шкільного віку.

5. Методи, прийоми та засоби виховання обдарованих дітей шкільного віку.

6. Соціалізація та соціальна адаптація обдарованої особистості.

7. Основні механізми соціалізації обдарованої особистості.

8. Соціалізація дітей шкільного віку в Інтернеті.

9. Формальні та неформальні утворення їх роль у вихованні обдарованої особистості.

10. Інтелектуальні змагання та науково-дослідницькі конкурси у вихованні обдарованої особистості.

11. Ціннісні детермінанти у вихованні обдарованих дітей шкільного віку.

12. Основні напрями виховання обдарованих дітей шкільного віку.

13. Духовні, моральні, художньо-естетичні цінності обдарованих дітей шкільного віку.

14. Громадське, трудове, статеве та екологічне виховання обдарованих дітей шкільного віку.
15. Виховання гідності та соціальної ініціативності в обдарованих дітей шкільного віку.
16. Виховання обдарованих в системі традиційного, особистісно-зорієнтованого, розвивального навчання.
17. Виховний аспект в моделях навчання обдарованих.
18. Принципи побудови освітнього середовища для розвитку обдарованої особистості.
19. Психолого-педагогічний та соціальний супровід обдарованого учня в освітньому навчальному закладі.
20. Форми та методи супроводу обдарованого учня в освітньому навчальному закладі.
21. Роль та функції сім'ї у розвитку обдарованої дитини.
22. Стилі сімейного виховання обдарованої дитини.
23. Емоційний комфорт в сім'ї.
24. Взаємодія школи та сім'ї у вихованні обдарованої особистості.
25. Самовиховання обдарованої особистості.

18. ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лекція 1. Теоретичні засади дослідження виховання обдарованих дітей шкільного віку у вітчизняній та зарубіжній практиці

– процес виховання обдарованих дітей шкільного віку, мета, завдання та принципи, історія дослідження питання;

– підходи до вирішення проблеми виховання обдарованих дітей шкільного віку (біогенетичний, біосоціальний, культурноісторичний);

– основні напрями виховання обдарованих дітей шкільного віку (естетичне Р. Стернберг; моральне М. Якобсен; емоційно-ціннісне; духовне Г. Гарднер, концепція самоактуалізації А. Маслоу; громадське; трудове та ін.);

Лекція 2. Методи виховання обдарованих дітей шкільного віку.

– актуальні методи, прийоми та засоби виховання обдарованих дітей шкільного віку;

– особливості використання методів що сприяють організації діяльності, спілкування, суспільної поведінки, самовиховання обдарованої особистості шкільного віку.

Тема 2. ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ В КОЛЕКТИВІ

Лекція 3. Соціалізація та соціальна адаптація обдарованої особистості.

- особливості соціалізації та соціальної адаптації обдарованих дітей підліткового віку;
- психолого-педагогічні умови соціалізації обдарованих учнів шкільного віку;
- механізми соціалізації обдарованої особистості (прогнозування соціальних ризиків, шляхи їх уникнення);
- соціалізація дітей шкільного віку в Інтернет середовищі, виховний аспект;
  - формальні та неформальні утворення їх роль у вихованні обдарованої особистості (групи з позитивною та негативною референтністю; контактні та віртуальні референтні групи їх роль у вихованні обдарованої особистості; формування світогляду в умовах організованої групи;
  - мета та завдання організації інтелектуальних змагань та науково-дослідницьких конкурсів, готовність обдарованої особистості до участі в них;

Лекція 4. Ціннісна детермінація у вихованні обдарованих дітей шкільного віку.

- ціннісні детермінанти у вихованні обдарованих дітей шкільного віку;
- основні напрями виховання обдарованих дітей шкільного віку;
- духовні та моральні цінності обдарованих дітей шкільного віку (моральна сенситивність, моральні судження, моральна мотивація, моральний характер);
  - художньо-естетичне виховання обдарованих дітей шкільного віку;
  - громадське та трудове виховання обдарованих дітей шкільного віку;
  - виховання гідності та соціальної ініціативності в обдарованих дітей шкільного віку;
- статеве та екологічне виховання обдарованих дітей шкільного віку;

Тема 3. ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ У ВИХОВАННІ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лекція 5. Основні освітні парадигми виховання обдарованих учнів в освітньому процесі

- виховання обдарованих в системі традиційного, особистісно-зорієнтованого, розвивального навчання;
- виховний компонент в моделях навчання обдарованих (Д. Стенлі, Дж. Рензулі, Р. Стернберга);

- принципи побудови освітнього середовища для розвитку обдарованої особистості (основні принципи розвитку обдарованої особистості; потенційні можливості освітнього середовища у вихованні обдарованої особистості; критерії визначення сприятливого для виховання обдарованого учня освітнього середовища);

- теорія соціокультурного детермінізму Д. К. Сімонта.

Лекція 6. Психолого-педагогічний супровід обдарованого учня в освітньому навчальному закладі

- психолого-педагогічний та соціальний супровід обдарованого учня в освітньому навчальному закладі;
- форми та методи супроводу обдарованого учня в освітньому навчальному закладі;
- індивідуальна (особистісна) адаптація обдарованої дитини до освітнього середовища;

Тема 4. СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лекція 7. Сім'я як соціально-педагогічне середовище виховання обдарованої особистості.

- роль та функції сім'ї у розвитку обдарованої дитини;
- взаємодія батьків та обдарованої дитини в сім'ї;
- стилі виховання обдарованої дитини в сім'ї;
- емоційний комфорт в сім'ї як чинник виховного впливу на розвиток обдарованої особистості (психологічна підтримка обдарованої дитини членами сім'ї);
- взаємодія школи та сім'ї у вихованні обдарованої особистості;
- робота з батьками обдарованих дітей;
- самовиховання обдарованої особистості.